

9

En hvit flekk på mediekartet

Trender i norsk journalistikk om Latin-Amerika, 2002–2015

Mats Greger, Andreas Hætta, Elida Høeg, Roy Krøvel og Fredrik Brogeland Laache

Latin-Amerikagruppene i Norge (LAG) kritiserte i 2015 NRK for mangelfull og overflatisk dekning av Latin-Amerika. Ifølge LAG lider mediedekningen av at NRK ikke har fast korrespondent på kontinentet (Kulasingam & Garnes 2015). Utenriksredaktør Knut Magnus Berge protesterte og viste til at NRK har en fast stringer på kontrakt i Brasil (Arnt Stefansen) (Berge 2015). Det står slett ikke så dårlig til med NRKs Latin-Amerika-dekning som LAG vil ha det til, ifølge NRK.

I tillegg har forskere som Benedicte Bull på et mer generelt grunnlag uttrykt skepsis til norsk mediedekning av Latin-Amerika (Bull 2016). Noen mindre studier antyder også at det kan være grunn til uro: Det er stadig færre norske journalister basert i Latin-Amerika. Mer stoff enn før er hentet fra byråene. Redaksjonene mangler ofte kompetanse til å gjøre sine egne vurderinger av informasjon som kommer fra internasjonale byråer. Noen studier viser at den relative mengden av utenriksstoff i media minker (se for eksempel Eide 2009). Flere bacheloroppgaver antyder også at dekingen av Latin-Amerika er minkende vurdert i forhold til dekingen av for eksempel Afrika.

Media er for mange nordmenn den viktigste kilden til informasjon og kunnskap om Latin-Amerika. Media former bildet nordmenn har av Latin-Amerika,

og er dermed viktig for å skape en felles kollektiv horisont som danner grunnlaget når vi tenker og handler, enten det gjelder handel, bistand, solidaritet eller misjon. Det er med andre ord grunn til å undersøke norsk journalistikk om Latin-Amerika nærmere. I dette kapittelet vil vi bidra til forståelsen av norsk journalistikk om Latin-Amerika. Først vil vi bygge videre på Sæthers hovedoppgave som tok for seg pressedekningen gjennom ca. 100 år fram til om lag 2002 (Sæther 2007). Vi legger vekt på de siste ti årene og vurderer våre funn i lys av den historiske utviklingen. Ved hjelp av Retriever gjør vi en kvantitativ analyse av all pressedekning av Latin-Amerika. Vi forsøker å svare på spørsmål som: Er det mer eller mindre dekning av Latin-Amerika nå enn før? Hvilke typer saker dekkes i Latin-Amerika? Er det spesielle land eller regioner som skiller seg ut?

Deretter gjør vi et utvalg av artikler som egner seg for en kvalitativ analyse: Hvorfor og når finner norske journalister og redaksjoner at stoff fra Latin-Amerika fortjener plass i media? Vi bruker ramme-teori («framing») og narrativ analyse for å undersøke hvordan historier om Latin-Amerika fortelles. Hvem er hovedperson? Hvordan rammes konteksten inn? Hvem blir synlige og hvem skyves i bakgrunnen i fortellingene? Denne typen analyse kan hjelpe oss til å si noe om den underliggende norske sosiale og kulturelle forståelsen som styrer og former norsk journalistikk om Latin-Amerika.

Vi intervjuer også sentrale norske journalister i forskjellige redaksjoner. Vi avslutter med en undersøkelse av nisjemedier som RadioLatinamerika og podcasten DuVerden. De siste årene har slike medier gitt et interessant tilbud til de som er spesielt interessert i Latin-Amerika. Greier de å få fram andre sider ved Latin-Amerika enn det annen norsk journalistikk gjør?

Litteratur om norsk journalistikk om Latin-Amerika

Det er gjort relativt lite forskning på norsk journalistikk om Latin-Amerika, men noe vet vi. Geografisk avstand, norsk kultur og journalistisk praksis er faktorer som har sitt å si for den norske dekningen av Latin-Amerika. Likevel var den langsiktige trenden i over ca. 100 år en økende interesse for Latin-Amerika, riktig nok med et foreløpig høydepunkt i de årene da borgerkrigene

var på sitt mest voldsomme i Mellom-Amerika. Generelt viser undersøkelser at stoff om krig, katastrofer og kjendiser får spesielt stor oppmerksomhet (K-stoff).

Sæther viser i “Rapporter fra bakgården” at nyhetsdekningen av Latin-Amerika i USA og i andre nordatlantiske medier ofte er mangelfull, og at “(...) immigrasjon og kriminalitet dominerer” (Sæther 2007:7). Sæther legger vekt på at det norske synet på Latin-Amerika er sterkt preget av USA, på grunn av USAs kulturelle posisjon her i Norge. Relevant for dette kapitlet er også litteratur som betrakter utenriksdekningen som et uttrykk for norsk kultur. Elisabeth Eides *De der nede* gir et godt utgangspunkt for å betrakte hvordan norsk kultur og vårt forhold til “de andre” kan prege den norske dekningen av Latin-Amerika (Eide 2001: 9). Roy Krøvel har tidligere undersøkt hvordan våre norske, kollektive oppfatninger delvis formes av mediestoff (Krøvel 2016). Ifølge Krøvel preger vår egen kulturs forestillinger norsk mediedekning av Latin-Amerika. Det er altså ikke slik at journalistikk om Latin-Amerika «speiler» samfunnene i Latin-Amerika – journalistikken forteller også mye om det samfunnet som betrakter Latin-Amerika. Det er dette samspillet som står i fokus for analysen i dette kapitlet.

Teoretiske perspektiver – rammer og narrativ

Robert M. Entman definerer rammer som mekanismer som systematisk bidrar til å velge ut enkelte deler av «virkeligheten» slik at de gjøres mer synlige i budskapet (Entman 1993). Et viktig poeng er at dersom en ramme eller en fortelling er godt innarbeidet, vil man risikere å miste leseren dersom man endrer rammen. Det er altså få incentiver til å bryte med eksisterende rammer dersom de er godt innarbeidet. Kahneman og Tversky mener at rammer i en tekst også har muligheten til å påvirke mottakerens valg. Selve presentasjonen av virkeligheten har innvirkning på hvordan leseren tolker og gjør sine valg, men ifølge Kahneman og Tversky påvirker også rammer som ikke presenteres, måten mottakeren fortolker budskapet på (Kahneman & Tversky 1986).

Ifølge Baldwin Van Gorp er rammer dypt forankret i kulturelle forestillinger (Van Gorp 2007). Rammene spiller for Van Gorp en sentral rolle i kulturen og er institusjonalisert på mange måter. Kultur betyr her organiserte former for forestillinger, koder, myter, stereotypier, verdier, normer,

rammer etc. som deles kollektivt i minnet til en gruppe eller et samfunn. Ifølge Van Gorp vil et narrativ som er inkorporert i en tekst, aktivere et schemata hos leseren. Det skal hypotetisk sett korrespondere med det narrativev journalisten ønsker å spille på. Det kan kanskje være vanskelig å forstå hva Van Gorp mener med begrepet «schemata», blant annet fordi psykologer ofte omtaler lignende mentale strukturer med andre begreper. Men her vil vi følge Van Gorp fordi Van Gorps forskning danner grunnlaget for mye vitenskapelig publisering på feltet journalistikk. «Schemata» betyr hos Van Gorp mentale strukturer eller «opsamlet organisert kunnskap» utviklet gradvis over tid knyttet til personlige erfaringer og følelser. Leserens vil, ifølge Van Gorp, bruke alle sine personlige forutsetninger, sitt schemata, til å fylle ut det som er eksplisitt inkorporert i nyheten. Et narrativ er alltid sammenbundet med implisitte, kulturelle fenomener (Van Gorp 2007). Nettopp på grunn av kulturens betydning for produksjon av narrativer og mangel på incentiver for å gå bort ifra et dominerende narrativ, antar Van Gorp at medieinnhold framkaller schemata hos leseren som er tro mot narrativev. På grunn av journalisten og leserens felles kultur forhindrer et vellykket narrativ leseren fra å bruke et schemata som går imot budskapet i teksten.

Ifølge Van Gorp er altså hensikten med å analysere et narrativ å vurdere virkningen av implisitte, kulturelle fenomener i en tekst. Dermed kan man relatere fenomenene til den dynamiske kommunikasjonsprosessen. Når en journalist definerer et narrativ i en tekst, inviteres leseren til å lese teksten på en bestemt måte. Slik vil definisjonen av et problem, årsaken, den moralske dommen og løsningen på problemet bli tilgjengelig for leseren. Disse fire kriteriene, rasjonaliseringsdelen, trenger ikke å være forklart eksplisitt i teksten. Narrativev, som er forbundet med alle mulige kulturelle fenomener, fungerer slik at det kobler leserens personlige utgangspunkt (schemata) sammen med innholdet, og leseren kan selv fylle inn mellom linjene.

Metode

I dette kapitlet forsøker vi å svare på spørsmål relatert til omfanget av mediedekningen av Latin-Amerika. Derfor er det naturlig å gjøre en innledende kvantitativ undersøkelse basert på databaser som Retriever for å få oversikt over mønstre, trender og strukturer i dekningen. Andre spørsmål knytter an til kulturelle forestillinger som påvirker, rammer inn og danner

stereotypiske narrativer, og krever kvalitative undersøkelser av et mindre utvalg. I tillegg har vi gjort kvalitative intervjuer med erfarne pressefolk.

Undersøkelsen har foregått i tre faser der den ene fasen bygger videre på den andre. Først gjorde vi en kvantitativ og kvalitativ undersøkelse av tekster i aviser, nettaviser og i NRK. Denne undersøkelsen gjorde det nødvendig å undersøke nærmere et utvalg av utenriksreportasjer i NRK. I den tredje fasen valgte vi å undersøke journalistisk informasjonsproduksjon utenfor de tradisjonelle redaksjonene. Det gjorde vi fordi mange undersøkelser viser at mediebrukere i dag bruker sosiale og alternative medier for å holde seg orienterte. Tradisjonell journalistikk må derfor sees i lys av andre former for informasjonsproduksjon om Latin-Amerika.

Den kvantitative undersøkelsen bygger på søk i norske nettaviser og norske, riksdekkende papiraviser, i Retriever, der vi inkluderte alle de latinamerikanske landene i søket. Vi søkte fra 01.01.1990 til 01.01.2016.¹ I søket fikk vi opp et treff hver gang landene hadde vært omtalt i en sak (se elektronisk vedlegg). Deretter gjorde vi tilsvarende søk for hvert enkelt land. For å kunne sammenligne gjorde vi og tilsvarende søk for Afrika og G7-landene. Vi sammenlignet og søkene med den generelle deknningen i norske nettaviser og norske, riksdekkende papiraviser ved hjelp av kontrolløk. Vi gjorde deretter et utvalg på 120 tilfeldig valgte tekster fra 2010 til og med 2015 (se elektronisk vedlegg). Ved hjelp av inndeling i temagrupper sorterte vi sakene fra hverandre. Hver temagruppe ble beskrevet av et stikkord som beskrev ingress/brødtekst for sakene i denne gruppen (eksempler er “sport” og “kriminalitet”). Vi valgte å slå fast hva som var den/de dominerende sjangeren/sjangrene i hver av disse gruppene, hvilke typer saker som var typiske, hvilken lengde som var vanlig for sakene og hvilket antall kilder som var mest vanlig for saker i hver av temagruppene. I innholdsanalysen har vi gått ut ifra de trekk som kjennetegner temagruppene i utvalget, og analysert disse typiske trekkene i lys av Entmanns rammer og Van Gorps tredelte narrativ. Vi har dermed analysert det som preger hver av temagruppene som en helhet. Hvorvidt disse analysene er generaliserbare, vil være avhengig av om 20 saker fra hvert år er et riktig antall, og om tilfeldig utvalg har vært riktig metode (Østbye mfl. 2013: 29).

¹ Lenke til regneark som ble brukt i analysene, samt artiklene i utvalget: <https://drive.google.com/open?id=oB1rdDMY3OAoGSEJIUDQyWIBUTGM>

Hermeneutisk fortolkning av kulturfenomener som rammer, narrativer, normer, verdier etc. er alltid utfordrende. Forskerens egen horisont av kunnskap og erfaringer påvirker resultatet. Derfor har vi lagt fram funnene våre for et utvalg erfarne journalister. Formålet var å gjøre analysen dypere og fortolkningen mer robust gjennom å fange inn flere perspektiver. Vi benyttet både åpne og semistrukturerte intervjuer og tilpasset spørsmålene og oppfølgings-spørsmålene til hvem vi pratet med. Men enkelte spørsmål ble stilt til samtlige av respondentene.

Analysen av NRK inkluderer 15 radioreportasjer hentet fra «Urix på lørdag» på radio, i tillegg til fem innslag/temasendinger om Latin-Amerika i «Urix» på TV. Reportasjene og sendingene er blitt sendt på NRK2 og NRK P2 i tidsrommet 01.01.2016 fram til 01.01.2017. Varigheten på opptakene og/eller sendingene varierer fra minimum fem minutter til maksimum 30 minutter. Overordnet har vi foretatt en kvalitativ innholdsanalyse med vekt på kildeutvalg, vinkling, fortellerstruktur og rammeverk. I tillegg har vi undersøkt om det er viktige problemstillinger og temaer som ikke dekkes av NRK. Dessuten har vi sett på kilders potensielle interesser.

Den siste fasen av undersøkelsen bygger på kvalitative intervjuer med journalister fra *Du Verden*, *Mytteria* og *Radio Latin-Amerika*. Gjennom intervjuer og observasjon av de tre forskjellige radiomedienes dekning av Latin-Amerika, forsøker vi å forstå hva de vektlegger når de skal dekke Latin-Amerika, hvordan de fungerer i forhold til større medier, hvorfor de har valgt alternative kanaler og hva som er det økonomiske grunnlaget for dekningen. Ettersom flere av de involverte tidligere har jobbet i mer etablerte medier, er det interessant å gå nærmere inn på motivasjonen deres og hva de mener norsk dekning av Latin-Amerika bør favne mer av. I tillegg ser vi nærmere på hvordan de bruker ulike finansieringsmetoder, og hvordan de praktiske omstendighetene former dekningen deres.

Omfang av og temaer i dekningen av Latin-Amerika i norske medier

I en lang periode, fra ca. 1990 til 2009, publiserte norske medier stadig flere saker om Latin-Amerika. Men fra 2009 begynte den norske mediedekningen av Latin-Amerika å synke kraftig. Det finnes unntak fra den nye hovedtenden-sen (stadig færre saker). Men unntakene skyldes stort sett forbigående opp-merksomhet på grunn av fotball eller fotball-VM.

Synkende andel av nyhetsbildet

Dekningen av Latin-Amerika har i perioden etter ca. 1980 nesten alltid utgjort mer enn to prosent av den totale norske pressedekningen, og enkelte ganger mer enn fire prosent. Slik var det hele perioden fra 1990 til 2010, med unntak av i 2001, da utenriksdekningen ble dominert av terrorangrepet 11. september. Men etter VM i 2010 ser vi en tydelig nedadgående tendens, fra 3,82 prosent i 2010 til bare 1,71 prosent i 2015. Det betyr bortimot en halvering av den relative dekningen for perioden mellom 2006 og 2010. 1,71 prosent er dessuten den laveste prosentandelen i hele utvalget (1990–2015). Selv ikke i 2001 stod Latin-Amerika for en så lav andel av den totale nyhetsdekningen.

En mulig forklaring kunne være at interessen for den «ikke-vestlige» verden generelt er fallende i norske redaksjoner. Men vi har undersøkt omfanget av dekningen av Afrika uten å finne det samme mønsteret. Den ekstreme nedgangen i nyhetsstoff om Latin-Amerika er med andre ord ikke representativ for andre deler av den «ikke-vestlige» verden. For øvrig finner vi at utenriksdekningen av flere ledende i-land også ser ut til å ha gått kraftig ned de siste årene.

Til slutt bør det nevnes at antallet saker som publiseres i Norge generelt har gått ned de siste årene, fra 4 386 167 saker i 2009 til 3 602 133 i 2015. Det forteller oss litt om krisen som har rammet mediebransjen de siste årene. Det blir færre journalister i de fleste redaksjonene, samtidig som de skal fylle både papiravis og nettavis med oppdatert stoff. Norsk journalistlag mistet for eksempel 1529 medlemmer fra 2009 til 2017.²

Radio og TV

Andelen av dekningen av Latin-Amerika på NRK radio ser ut til å svinge veldig fra år til år i vårt utvalg (fra 2006 fram til og med 2015), men dekningen har en noe nedadgående tendens etter fotball-VM-året 2010. Dersom man kun undersøker hvor mange radiosaker fra Latin-Amerika som publiseres, uten å se på andelen av det totale antallet radiosaker, har det vært en relativt jevn økning gjennom denne perioden. Dette står i rak motsetning til hva som er tilfellet for avisene og nettavisene. For NRKs TV-satsing ser det ikke ut til å være en andelsmessig nedgang i dekningen av Latin-Amerika.

2 <http://journalisten.no/2017/03/thomas-spence-ble-sjefen-for-NJs-daarlige-tider>

Antallet TV-saker fra NRK ser ut til å øke i takt med det totalt antallet saker. Latin-Amerika-dekningen på TV øker altså mer enn på radio.

Omfanget av mediedekningen i tradisjonelle medier

Undersøkelsen så langt gir grunnlag for noen foreløpige konklusjoner. For det første begynte deknningen av Latin-Amerika å falle kraftig etter 2009. En av årsakene til dette kan være finanskrisen som reduserte annonseinntektene og førte til knappere budsjetter i redaksjonene. Ny teknologi har ført til videre fall i inntektene for spesielt papiravisene. Men fallet i deknningen av Latin-Amerika kan ikke forklares bare med dårlige økonomiske tider i redaksjonene. Dekningen av Latin-Amerika faller vesentlig raskere enn deknningen av for eksempel Afrika. Det ser altså ut til å ha foregått et skifte i medieinteresse der fokus har blitt flyttet fra Latin-Amerika til andre områder.

NRK skiller seg ut. I NRK har deknningen av Latin-Amerika holdt seg rimelig stabil gjennom perioden med fall i andre medier. Men NRK er i en særstilling – de økonomiske forutsetningene for å drive journalistikk har ikke blitt endret på samme måte som for papiravisene. Det koster å holde seg oppdatert om liv og samfunn i Latin-Amerika på en slik måte at gode journalistiske ideer kan skapes.

Språk er en viktig faktor for å lage kvalitetsjournalistikk om Latin-Amerika. NRK er en av svært få norske redaksjoner som har et større miljø av journalister som snakker spansk, og som har omfattende erfaring fra Latin-Amerika. Dekningen i resten av media er sårbar nettopp fordi kunnskap i spansk eller portugisisk er så viktig for å holde seg orientert om relevante samfunnsforhold i Latin-Amerika. Det er et betydelig handikap å måtte forsøke å orientere seg med engelsk som språklig verktøy – her skiller Latin-Amerika seg fra enkelte andre deler av verden.

Tallet på utenriksmedarbeidere har også falt betydelig gjennom mange år. Det gjør mange redaksjoner dårligere i stand til å gjøre sine egne vurderinger av hendelser i Latin-Amerika, noe som igjen gjør norske redaksjoner mer avhengige av de internasjonale nyhetsbyråene i USA og Europa.

Sport, krim, katastrofe og politikk

Med utgangspunkt i de 120 sakene i utvalget ser vi at sport utgjør den klart største temagruppen (29 saker), tett etterfulgt av kriminalitet (20 saker),

«katastrofe» (19 saker) og politikk (18 saker). Det er gjort en del enkeltstående undersøkelser av saker i Latin-Amerika som indikerer at norske kilder eller kilder med norsk tilknytning spiller en stor rolle i mediedekningen i Norge. En undersøkelse av norsk dekning av fredsavtalen i Guatemala (1997) viste for eksempel at nesten halvparten av de siterte kildene var norske, samtidig som et flertall av de guatemalanske kildene hadde nær tilknytning til Norge (Krøvel 2011). Vi ser dessuten at dekningen av Latin-Amerika i stor grad baseres på få eller ingen kilder. Nyhetene ser i stor grad ut til å basere seg på stoff fra de store nyhetsbyråene. Generelt kan vi oppsummere en klassisk sak fra utvalget på følgende måte: Det er en kort nyhetsartikkel eller notis som handler om en katastrofe, kriminalitet, politikk eller aller mest sannsynlig om sport. Den er fra Mexico, Argentina eller Brasil. Saken har én kilde som trolig er et nyhetsbyrå.

Rammer og narrativer i Latin-Amerika-dekningen i norske medier

Ved å bruke Entmans fire kriterier (Entman 1993) har vi forsøkt å belyse rammene som dominerer i utvalgte temagrupper. En åpenbar fellesnevner som går igjen i de ulike rammene, er at latinamerikanske myndigheter framstilles, i større eller mindre grad, som inkompetente. Når det gjelder løsninger på problemer, er bildet litt mer komplekst. Men tendensen i rammene er at løsningen helst er å finne i støtte eller inngripen fra USA eller europeiske stater.

Også narrative følger noen interessante mønstre. Omtrent alle *sportssakene* handler om fotball. Forventningene til, og vurderingene av, latinamerikanske fotballspillere er svært positive – det står bedre til med fotballen i Latin-Amerika enn her. Når enkelte av sakene går inn på enkeltspilleres historie, vil man gjerne bruke et klassisk «from rags to riches»-narrativ.

Katastrofe. Dersom nordmenn eller nordamerikanere er involvert i saker om katastrofer, vil det være svært synlig i dekningen. Ved katastrofer eller ulykker nevnes det gjerne også at infrastruktur, lovgivning eller kriminell virksomhet forverrer lidelsene ved hendelsen. Det implisitte, kulturelle fenomenet i katastrofesakene er som oftest at det står dårlig til med myndigheter, kontroll og kompetanse i Latin-Amerika.

Kriminalitet. Når norske medier dekker kriminalitet i Latin-Amerika, er det svært synlig hvis nordmenn eller nordamerikanere er aktører. Det blir tegnet

et skrekkelig bilde av narkokartellene i Mexico. Trusselen fra kartellene virker dog ikke fryktelig interessant med mindre de truer nordamerikanske interesser eller har en arketype i historien. Implisitt i denne temagruppen ligger en oppfatning om at narkokriminalitet er noe som foregår sør for grensa mellom USA og Mexico. Det er når denne kriminaliteten beveger seg inn i USA, at det blir interessant her i Norge. Det rimelig å anta at dominansen til dette perspektivet skyldes at en stor andel av dekningen er basert på stoff fra de store internasjonale byråene som har publikum nettopp i USA som en viktig målgruppe.

Politikk. I temagruppen om politikk er det særdeles synlig at dekningen av politikk i latinamerikanske land er avhengig av at USA eller et europeisk land er en del av nyheten. Det virker mest interessant å dekke hendelser knyttet til at folk protesterer mot korrupte og inkompetente myndigheter. En implisitt, kulturell forestilling manifesterer seg gjerne som et narrativ om “erkefiender”, slik som Cuba og USA eller Argentina og Storbritannia. En annen forestilling, som går igjen i så å si alle sakene i utvalget, er at det er så lite orden på ting i Latin-Amerika – selv de demokratiske landene framstilles som kaotiske.

Kvalitative intervjuer

Vi tok de foreløpige funnene med til et utvalg journalister med erfaring fra Latin-Amerika. Formålet var å få hjelp til å fortolke og forstå funnene i undersøkelsen så langt. Det er særlig tre temaer fra intervjuene som vi tror er av spesiell interesse her.

For det første deler samtlige informanter bekymringen for hva som skjer dersom saker basert utelukkende på internasjonale byråer blir for dominerende. Alle informantene mener at en slik utvikling vil svekke kvaliteten på norsk journalistikk om Latin-Amerika. Flere kommenterer at dette fører til at for mange saker handler om *hva*, mens bare få greier å si noe om *hvem* eller *hvorfor*. Flere mener at journalistikken i slike tilfeller risikerer å bli farget av den ene kilden som informasjonen hentes fra.

Samtlige av intervjuobjektene våre ga dessuten uttrykk for at den norske utenriksjournalistikken er hendelsesdrevet. Det er enkelt å bruke byråstoff til å lage nyheter om konkrete hendelser, men det kreves mye mer kunnskap og innsikt for å lage gode analyser og lesverdige reportasjer.

Informantene nevner flere faktorer som de mener kan være med å forklare hvorfor dekningen av Latin-Amerika er liten og synkende: stor avstand både geografisk og kulturelt og relativt små norske investeringer (se Opsvik, kapittel 4). Dessuten nevnes det at landene i Latin-Amerika har liten innflytelse i det internasjonale politiske spillet. Alle informantene mener også at demokratiseringsprosesser, fredsavtaler i flere av landene og positiv økonomisk utvikling i mange av landene gjør at Latin-Amerika sjeldnere kommer i fokus i nyhetsbildet. I tillegg hevder flere av informantene at utenriksjournalistikk gjerne blir mer skadelidende enn annen journalistikk når ressursene til redaksjonene svekkes.

Intervjuene viser at journalistikk ikke nødvendigvis endrer seg mekanisk i takt med ytre prosesser som teknologi, reklameinntekter, krig og fredsavtaler etc. Journalistikk skapes også som en kreativ prosess der handlende aktører har stor grad av innflytelse. Journalister diskuterer hva god journalistikk bør være, og noe journalistikk er resultat av et ønske om å gjøre noe som er annerledes, gå litt utenfor allfarvei og kanskje få til noe som oppleves som spesielt viktig. I den siste delen av undersøkelsen valgte vi å gå utenfor de lange trendene og oppsøke redaksjoner som eksplisitt ønsker å trenge litt dypere inn i spørsmål som angår Latin-Amerika.

Urix på NRK TV og radio

Urix på NRK er et slikt innslag i mediefloraen. Ifølge NRK går Urix «i dybden med ulike perspektiver på aktuelle saker fra hele verden. NRKs utenrikskorrespondenter bidrar med analyser og historier». Vi har sett nærmere på sendingene i løpet av perioden fra januar til august 2016.

I denne perioden var NRKs Latin-Amerika-dekning preget av noen store hendelser. Noen temaer går igjen, for eksempel den turbulente politiske situasjonen i Brasil (sju saker), spredningen av zika-viruset (tre saker), valgene i Peru og Argentina (fire saker) og unntakstilstanden i Venezuela (fire saker). Men det har også vært dekning av forholdet mellom USA og Cuba (en sak knyttet til Obamas besøk på Cuba i januar) og narkotikakriminalitet i Mexico (en hel utgave av Urix på TV).

Halvparten av reportasjene og sendingene handlet om Brasil, noe som kan tyde på at Brasil fikk uforholdsmessig mye oppmerksomhet. Men det finnes

noen viktige årsaker til at Brasil skiller seg ut. For det første har NRKs stringer i Latin-Amerika, Arnt Stefansen, base i Rio de Janeiro. For det andre er Brasil Latin-Amerikas største land. For det tredje opplevde Brasil en rekke store hendelser i 2016: Presidenten ble stilt for riksrett, de olympiske leker ble arrangert i Rio, og zika-viruset brøt ut. For det fjerde har Norge nære relasjoner til Brasil gjennom bistand og næringsinteresser.

Nest etter Brasil er det Argentina og Venezuela som vies mest oppmerksomhet. Dekningen av Argentina er dominert av valg og økonomiske reformer i Argentina, mens politisk og økonomisk krise står i fokus i Venezuela. Urix dekker også enkelte hendelser i Mexico, Peru, Colombia og Cuba, men resten av Latin-Amerika falt utenfor rammene for NRKs Urix-sendinger i 2016. Majoriteten av sendingene/reportasjene handler om storpolitikk, og da særlig valgprosesser, korrupsjonssaker eller økonomisk utvikling, eventuelt økonomisk stagnasjon.

Vinkling i Urix

Titler på reportasjer og introer (tekstene som introduserer reportasjene) gir som regel lytteren eller seeren en pekepinn på hva den overordnede vinkelen på saken er. Titler og introer sier ofte noe om hvordan journalisten(e) har tolket problemstillingen eller tematikken han, hun eller de forsøker å formidle. I Urix' sending 25.02 introduserer programleder Gry Blekastad Almås sendingen, som skal handle om Brasil, på denne måten: «Brasil, sambaens og fotballens rike. Norges største investeringsområde utenfor EU og USA. Men nå er lykkens tiår over, og man snakker om det 'det tapte tiår'. Korrupsjon, politisk og økonomisk krise og zika-viruset tapper landet for framtidshåp.»

Det er ingen tvil om at en slik vinkel gir et ganske dystert bilde av den generelle tilstanden i Brasil. Det påstås blant annet at lykkens tiår er over, og at landet tappes for framtidshåp. Lignende ordbruk går igjen i andre reportasjer som handler om den politiske og økonomiske situasjonen, og gir inntrykk av at det står svært dårlig til i Brasil. Det skal også sies at det negative fokuset på president Dilma Rousseff, som preget NRKs Brasil-dekning tidlig på året, ble moderert en god del ved at NRK hentet inn såkalte Brasil-eksperter som forklarte omfanget av korrupsjonen i Brasil, også blant de medlemmene av parlamentet som stemte for at Rousseff skulle stilles for riksrett. Det skal også

nevnes at Arnt Stefansen (NRKs faste stringer i Latin-Amerika) er dyktig til å finne personer «på gata» som representerer ulike synspunkter. Det bidrar til at flere politiske standpunkt slipper til i NRK.

Den samme, kritiske innrammingen preger dekningen av Venezuela, der situasjonen omtales som «dramatisk», «kritisk» og «farlig» i flere av reportasjene. Bilder av mennesker som står i lange køer foran tomme matvarebutikker, og demonstranter som krever presidentens avgang, preger reportasjene om Venezuela. Dekningen av Argentina er langt mer positiv. I flere reportasjer framstilles Argentina som et land i medvind. En av reportasjene om Argentina rammes inn av denne introduksjonen: «Den nye presidenten Mauricio Macri blir stadig mer populær trass i den økonomiske hestekuren han nå har satt i gang. Sentrum-høyre-politikeren vant knapt ved presidentvalget for to måneder siden, men har nå støtte fra et overveldende flertall» (Urix på lørdag, 30.01). Urix går i sine sendinger dypere i analysene enn de fleste andre medier. Likevel blir temavalg helst styrt av de samme hendelsene som styrer andre norske medier.

En annen reportasje om Argentina handler om norsk næringslivssatsing i landet. Macri framstilles som en motstander av proteksjonistisk politikk, noe som forklares som positivt for norsk næringsliv. Lytterne blir blant annet tatt med til et møte i Buenos Aires mellom Børge Brende (og hans delegasjon) og Argentinas utenriksminister. Stringer Arnt Stefansen sier at «en dramatisk kursendring av den nye regjeringen har skapt ny internasjonal interesse for landet, og Norge er svært velkommen, sier utenriksministeren». En bakenforliggende forestilling, som manifesterer seg implisitt i artikkelen, er at økende internasjonal handel er et gode. Samtidig knytter reportasjen an til den etablerte rammefortellingen «hva er lønnsomt for Norge». Norge tjener på å støtte regjeringer i Latin-Amerika som åpner for mer frihandel.

Kilder og fortellerteknikk

Ifølge Entman bidrar rammer til å gjøre enkelte aspekter av en sak mer synlige, mens andre skyves ut av bildet. Slik er det også med kildeutvalget i journalistikken. Ikke alle potensielle kilder har like stor sjanse for å bli gjort synlige i journalistikken.

Kildeutvalget i reportasjene til Urix er ganske bredt, til tross for at journalistene (hovedsakelig Arnt Stefansen) stort sett bruker de samme «typer» kilder. Noen typer går igjen oftere enn andre, slik som den fattige innbyggeren (både kvinner og menn) i slummen i Rio, politikeren/statslederen som snakker på en pressekonferanse, mennesker som demonstrerer mot politisk ledelse, og nordmannen som representerer norsk næringsliv i Latin-Amerika. I flere av reportasjene viser det seg at journalisten (Stefansen) har brukt samme kilde, men til ulike formål. Blant annet blir gatekjøkkenmedarbeideren Jose Adenildo fra den fattige bydelen Rocinha brukt som kilde i to reportasjer om det politiske kaoset i Brasil. Flertallet av kildene i Arnt Stefansens saker er menn (33), men kvinner utgjør også en betraktelig andel (19). Lydkutt av politikere eller andre mektige aktører som snakker på pressekonferanser, møter eller lignende, brukes i utstrakt grad, men det framgår sjelden klart av materialet om journalisten selv har vært til stede og bidratt på disse pressekonferansene. Av såkalte vanlige mennesker er det stort sett innbyggere i byer, hovedsakelig i Rio de Janeiro, og demonstranter, hovedsakelig i Brasil og Venezuela, som intervjues. Bønder og urfolk er i svært liten grad representert i kildeutvalget. Utvalget er svært by-sentrert.

NRKs reportasjer fra Latin-Amerika holder seg stort sett til samme stil og oppbygging. De starter ofte med et anslag som på en eller annen måte presenterer den overordnede problemstillingen i reportasjen. Eksempelvis kan det være et utdrag fra en politisk tale, et lydkutt fra en demonstrasjon eller kontentum fra et møte. Deretter blir saken tatt ned på gatenivå, og konflikten i saken dyrkes ved at personer som representerer hver sin side i konflikten intervjues med relativt korte mellomrom. Dette er som regel personer journalisten har intervjuet på gata eller i en demonstrasjon, og som viser fram de ulike meningene som finnes i opinionen. I flere av reportasjene om den politiske ustabiliteten i Brasil intervjues først en demonstrant som støtter Dilma Rousseff, tett etterfulgt av en demonstrant som støtter opposisjonen. Denne fortellerteknikken er også tatt i bruk i saker om unntakstilstanden i Venezuela.

Det er tydelig at målet er å bruke en fortellerstruktur som kan ta storpolitikk ned til gateplanet. På den måten kan journalisten vise fram folks engasjement, noe som et norsk publikum lettere kan relatere seg til. Den mer overordnede konflikten, som gjerne foregår mellom politiske partier eller høytstående personer, bygges helst opp ved hjelp av lydkutt fra taler eller pressekonferanser. Reportasjene er som regel veldig blokketunge, og drives i stor grad framover av

journalistens presentasjon av fakta og skildringer, og ikke nødvendigvis kilde-nes egne kommentarer og betraktninger. Selv om fortellerstrukturen gjør at mange stemmer kommer til orde, er det likevel journalisten som gjennom utvalg av kilder, konstruksjon av rammer og narrativ, forklarende kommentarer og andre fortolkninger er skaperen av fortellingen.

I Urix på TV brytes reportasjene som regel opp med gjester i studio, ofte akademikere eller Latin-Amerika-kjennere som går i dybden på problemstillingen. På den måten framstår TV-reportasjene innholdsmessig mer som lett-fattelige introduksjoner til den påfølgende samtalen mellom programleder og «ekspert», som i større grad enn reportasjene forsøker å analysere. Akademikerne som stiller i studio er naturligvis ofte norske, men i flere av sendingene er også journalister og menneskerettighetsaktivister med. De gangene Urix har fått med en latinamerikaner på Skype eller telefonlinje, er det påfallende hvor mange som er bosatt og jobber i USA.

Hva og hvem faller utenfor rammene i Urix?

Undersøkelsen så langt tyder på at dekningen av Latin-Amerika er svært personavhengig. Det er ofte enkeltpersoner som på eget initiativ opparbeider seg nok kunnskaper til å lage egne journalistiske saker som går utover det som nyhetsbyråene sender ut. Samtidig begrenses dekningen ofte av disse personenes interessefelt. Få steder blir dette så synlig som i NRK, siden NRK i stor grad har basert sin egenproduksjon på en eneste fast frilanser som leverer relativt ofte til både radio og fjernsyn.

Det er naturligvis ikke mulig å dekke alt som skjer i Latin-Amerika; regionene består av mange land, og befolkningen er både stor og sammensatt. Likevel er det enkelte aktører og historier som har overraskende lite å si i NRKs dekning av Latin-Amerika. Som sagt er bønder og urfolk svært dårlig representert – kun én av sakene i utvalget handler om urfolks rettigheter. Så å si ingen handler om bondebevegelser eller spørsmål som jordfordeling. De gangene urfolk nevnes, er det som regel i forbindelse med regnskogen, og da helst rammet inn av spørsmålet om hvordan Norge og det internasjonale samfunnet skal klare å bevare den.

Norske investeringer i Latin-Amerika får uforholdsmessig mye oppmerksomhet, men aldri fra et kritisk ståsted. I flere av reportasjene i Urix på lørdag gjøres det et poeng ut av at forholdene for norsk næringsliv er bedre i Argentina

under Macri og i Brasil under Temer. På den andre siden har vi ikke funnet eksempler på at konsekvensene av norske investeringer blir utsatt for kritiske vurderinger. Ingen av reportasjene retter et kritisk søkelys mot norsk næringsliv i Latin-Amerika eller norske investeringer. NRKs journalistikk om Latin-Amerika er mer kritisk til latinamerikanske myndigheter enn til norske myndigheters politikk i Latin-Amerika.

Andre aktuelle temaer som unnslipper dekningen (i hvert fall i denne perioden) er gruvedrift, abort-spørsmål, religion og klima. Mellom-Amerika og Karibia har stort sett forsvunnet fra radaren, noe som kan skyldes at den faste frilanseren har sin base i Rio de Janeiro.

Et slags alternativ

Siden Sæthers undersøkelse har det dukket opp nye kanaler for formidling av journalistikk. Disse har gjort det mulig for en underskog av medier å vokse fram – noen med betydelig relevans for Latin-Amerika. De tre radiomediene som omfattes av denne undersøkelsen, har medarbeidere med forskjellig bakgrunn. Mens Du Verden ble startet opp av journalister med lang fartstid i større norske utenriksredaksjoner, drives Radio Latin-Amerika av blant andre journalister med bakgrunn fra latinamerikanske medier, og Mytteria av journalister som har jobbet aktivistisk på bakken i Latin-Amerika. Til felles har de en misnøye med den norske dekningen av Latin-Amerika, og de jobber i egne kanaler fordi de opplever det vanskelig å nå gjennom i tradisjonelle medier med saker de er interessert i.

En av informantene, som har jobbet som utenriksjournalist i NTB, Aftenposten og Dagens Næringsliv, slet for eksempel med å få på saker om latinamerikanske forhold i de forskjellige redaksjonene. De gangene hun fikk gjennomslag for ideene sine, opplevde hun at de fikk lav prioritering: «Du kunne gjøre alt det andre skikkelig fort, og så skrive en sak fra Latin-Amerika på pur faen til slutt fordi du var idealist, i håp om at noen tar den.» En annen informant, som har bodd i Mexico og vært mye i Mellom-Amerika, sier at han uten å lykkes har forsøkt å nå gjennom hos NRK radio med aktuelle saker i Mexico: «Jeg tror mye handler om språk og form. Min ordbruk passer ikke inn hos dem.» Noen informanter er frustrerte over at latinamerikanere i Norge sjelden får lov til å informere i norsk media om landene de

kommer fra. En sier: «Vi er veldig glade i Benedicte Bull, men må de ringe henne hver eneste gang?»

Det er altså ulike typer kritikk mot eksisterende media som har gjort at slike alternative medier har vokst fram. Du Verden, Mytteria og Radio Latin-Amerika prøver å fungere som en motvekt til det de opplever som en skjev og mangelfull dekning. Du Verden bringer noe nytt til bordet ved å sende lange debattsamtaler mellom forskere, journalister og politikere. Mytteria er inspirert av mellomamerikanske mediekollektiver og lager dokumentarer med kilder på bakkeplan i Guatemala og Mexico. Radio Latin-Amerika er tett knyttet til det latinamerikanske miljøet i Oslo og bruker miljøet aktivt for å spre musikk og litteratur, informere om aktuelle arrangementer og en mer generell nyhetsdekning.

Nye og gamle fortellinger

De tre radiomediene skaper alternative narrativer i varierende grad. Du Verden har som redaksjonelt mål å sette fokus på Norge i verden, og tematikken i deres tre episoder om Latin-Amerika korresponderer med allerede eksisterende latinamerikanske fortellinger: «Fredsprosessen i Colombia og Norge som fredsmegler», «Folk og røvere i Mexico» og «brasiliansk kaos og Norge i Amazonas». Podcasten er nyhetsdrevet, den kobler seg opp mot kjente problemstillinger som narkokrige og regnskog, men prøver å korrigere eller utvide norske forestillinger heller enn å forsterke dem. Når det snakkes om narkokarteller i Mexico for eksempel, er ikke hovedfokuset på hvilke problemer kartellene lager for USA, men for meksikanere. På den måten er podcasten et motsvar til en dekning de ser som mangelfull. Samtidig opererer de innenfor allerede eksisterende narrativer. Selv om de går grundigere til verks enn dominerende medier og utvider norske bilder av Latin-Amerika, spiller de fortsatt på de bildene som allerede finnes.

Når det gjelder Radio Latin-Amerika, er situasjonen ganske annerledes ettersom radioen sender mest på spansk og henvender seg til den latinamerikanske diasporaen i Norge. Radioen skaper alternative narrativer til de dominerende mediens dekning, blant annet gjennom dokumentarserien *Mujeres por la Paz en Colombia*, som handler om kvinners deltakelse i fredsprosessen. Serien portretterer forskjellige kvinner som har vært sentrale i kampen for fred

i Colombia, deriblant menneskerettighetsadvokater, bondelagsledere og aktivister i forskjellige organisasjoner. Den bryter med de dominerende narrativene ved å velge colombianske kvinner på bakken som hovedpersoner i prosessen, både som aktører og eksperter, i stedet for å vise dem som ofre for krigen, som sørgende mødre eller kvinner utsatt for vold. Men – serien er på spansk, og har med det begrensede muligheter til å spre narrativene til den norske offentligheten.

Programmet Mytteria på RadiOrakel både skaper nye narrativer og gjør dem tilgjengelige for et norsktalende publikum. Mens for eksempel NRK sjelden belyser urfolksproblematikk, stort sett holder seg i byen og er lite kritisk til norsk næringsliv i Latin-Amerika, gjør Mytteria det motsatte. Der forestillingen om inkompetente, politiske myndigheter som «ikke har kontroll» går igjen i de dominerende mediene, blir de hos Mytteria kritisert for maktmisbruk. I tillegg blir de politiske situasjonene i Latin-Amerika tatt på alvor når de er interessante i seg selv, uten at USA eller andre europeiske land må være involvert. I dokumentarserien *Autonomia*, som handler om sosial organisering på grasrotnivå, drar to av programmets journalister blant annet til delstatene Guerrero og Chiapas i Mexico for å snakke med autonome småsamfunn, noe som ellers sjelden skjer i norsk dekning.

Når det gjelder lyttertall, har redaksjonene begrenset oversikt. Du Verden kan telle antallet avspillinger ettersom det er en podcast: De har ca. fem til seks tusen lyttere på hver episode, og har til sammen hatt mer enn 150 000 avspillinger. Radio Latin-Amerika sender på FM-båndet og på nett, og har ikke mulighet til å måle lyttertallet, men basert på respons i sosiale medier anslår de at de har tre–fire tusen lyttere hver uke. Mytteria har ingen tall på hvor mange som hører på.

Ubetalt engasjement

Redaksjonen i Du Verden består av tre personer som produserer ti episoder i halvåret, fra et studio hos forlaget Cappelen Damm. Hver episode varer i underkant av én time. Mytteria lages av rundt ti personer og sender en times program hver uke, fra RadiOrakels lokaler. Radio Latin-Amerika sender 24 timer i døgnet fra sitt eget studio, med en redaksjon på rundt femti stykker. Alle jobber frivillig i de tre kanalene – ingen får betalt. Du Verden og Radio

Latin-Amerika har annonser, men bruker pengene på leie av lokaler til arrangementer eller annen drift. Radio Latin-Amerika har fått 100 000 i støtte fra Medietilsynet hvert år, men fikk halvert bevilgningen i år. Mytteria har fått noe støtte av Fritt ord til serieproduksjon, der de får dekket utgifter som reise og materiell, men ikke lønn.

De tre radiomediene drives av folk som på forskjellige måter har kunnskap og kompetanse til å dekke Latin-Amerika, blant annet gjennom store kontaktnettverk, språklige ferdigheter og journalistisk erfaring. De opplever at det er nødvendig å skape sin egen plattform for å kunne dekke Latin-Amerika på den måten de gjør, enten det handler om behovet for plass for å kunne gå i dybden, bruk av begreper og subjektiv retorikk som ikke passerer i tradisjonelle medier, eller muligheten til å snakke på spansk eller å bringe «vanlige folk» inn i studio. Samtidig som de drives av et sterkt engasjement, gir journalistene uttrykk for at den pressede økonomiske situasjonen gjør jobben vanskelig. Ettersom alle er avhengige av å tjene penger andre steder og i noen tilfeller må betale for driften av egen lomme, står de i fare for å brenne lyset i begge ender. Graden av økonomisk prekaritet varierer fra redaksjon til redaksjon, men alle ønsker seg mer støtte til dekningen.

Et paradoks at dekningen faller når samhandelen øker

Den tradisjonelle journalistiske dekningen av Latin-Amerika er altså fallende i en tid med økende samhandel mellom Norge og Latin-Amerika. Det har, som vi har fått fram gjennom intervjuer, ført til frustrasjon blant enkelte journalister og mange latinamerikanister. Nye teknologiske løsninger har imidlertid gjort det mulig for aktivister, journalister med spesielt stor interesse for Latin-Amerika, nordmenn med latinamerikanske aner og andre å omdanne frustrasjonen til handling gjennom å starte sine egne alternative medier. En liten underskog av alternative stemmer fyller nå ut mediefloraen og supplerer dermed den skrumpende journalistiske produksjonen om Latin-Amerika.

Det er et problem at de store internasjonale nyhetsbyråene i så stor grad får sette dagsorden. Svært mange saker i norske medier baserer seg utelukkende på kilder fra disse byråene. Dermed reproduseres også byråenes nordamerikanske og europeiske perspektiver i den norske dekningen av Latin-Amerika.

Dessverre fører den økonomiske krisen i pressen til at de fleste norske redaksjoner har liten kapasitet til selv å gjøre kritiske evalueringer av informasjonen som kommer gjennom byråer og andre medier.

En annen utfordring er økende personavhengighet. En stadig større del av den synkende mediedekningen er avhengig av enkeltpersoner som gjør en innsats utenom det vanlige. I NRK gjelder det spesielt den ene faste frilanseren som har base i Latin-Amerika. I de alternative mediene er det også opp til aktivistene og de mest engasjerte å produsere informasjon som utfyller og beriker bildet som skapes av andre medier. Men også de mest engasjerte har sine forestillinger, rammer, kulturelle narrativer og ideologiske fortolkninger. Noen aspekter blir mer synlige når de mest engasjerte produserer journalistikken. Andre aspekter blir usynlige.

Journalistikk og mediedekning vil aldri bli fri fra rammer, kulturelt produserte narrativer og ideologiske fortolkninger. Men denne antologien har vist hvor mye av norsk handling og samhandling med Latin-Amerika som drives fram nettopp av enkeltpersoners engasjement. Det gjelder naturligvis organisasjonslivet og solidaritetsbevegelsen, men også misjonen og det norske fredsengasjementet i Latin-Amerika, slik som andre kapitler i antologien viser. Norsk journalistikk er kanskje spesielt viktig fordi de fleste nordmenn er helt avhengig av journalistikk for å danne seg et bilde av og en forestilling om «Latin-Amerika». Interessant nok viser et kapittel at også norsk forskning på Latin-Amerika er tett sammenvevd med slike mønstre og nettverk av personlig engasjement. Da er det kanskje på sin plass å nevne at flere av forfatterne av denne analysen har en fortid nettopp som engasjerte latinamerikanister, enten som reisende, solidaritetsaktivister eller journalister.

Referanser

- Berge, K. M. (2015). NRK og Latin-Amerika. *NRK Ytring*. (<https://www.nrk.no/ytring/nrk-og-latin-amerika-1.12566011>) [22.09.2015].
- Bull, B. (2016, 12. 08. 2016). *Colombia: Skal et skjebnevalg for fredsprosessen gå under radaren til norsk offentlighet?* Retrieved from <http://www.sum.uio.no/forskning/blogg/norlablogg/colombia-skal-et-skjebnevalg-for-fredsprosessen-ga-under-radaren-til-norsk-offentlighet.html>
- Eide, E. (2001). *"De der nede": reportasje utenfor allfarvei* (2. utg. ed.). Kristiansand: IJ-forlaget.

- Eide, Elisabeth og Simonsen, Anne Hege. (2009). *Dekke verden!: lærebok i utenriksjournalistikk*. Kristiansand.Forlag?
- Entman, R. M. (1993). Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication*, 43(4), 51–58.
- Krøvel, R. (2011). A symbiotic relationship: Norwegian diplomacy and Norwegian journalism on war and peace in Guatemala. *conflict & communication online*, Vol. 10 (1), 1–9.
- Krøvel, R. (2016). Global and Local Journalism and the Norwegian Collective Imagination of “Post-Conflict” Colombia. In K. S. Orgeret & W. Tayebwa (Eds.), *Journalism in Conflict and Post-Conflict Conditions. Worldwide Perspectives*, 47–168. Göteborg: Nordicom.
- Kulasingham, A. S., & Garnes, K. (2015). Skrinlegger en hel region. *NRK Ytring*. (<https://www.nrk.no/ytring/skrinlegger-en-hel-region-1.12558483>) [19.09.2015].
- Sæther, Anne Karin. (2007). Rapporten fra bakgården: norsk pressedekning av Latin-Amerika fra 1902 til 2002, masteroppgave, UiO.
- Van Gorp, B. (2007). The Constructionist Approach to Framing: Bringing Culture Back In. *Journal of Communication*, 57(1), 60–78.

Datamateriale:

Lenke til regneark som ble brukt i analysene, samt artiklene i utvalget: <https://drive.google.com/open?id=0B1rdDMY3OAoGSEJIUDQyWIBUTGM>